

Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 342.9:321.7(477)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2026/1.131-12>

Вікторія САВІЦЬКА, канд. юрид. наук, асист.

ORCID ID: 0000-0002-1403-125X

e-mail: v.v.savitska@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕНЕЗА РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Вступ. Статтю присвячено комплексному дослідженню теоретико-методологічних засад, передумов формування та історичної генези системи засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні в Україні. Актуальність статті обумовлена необхідністю удосконалення понятійного апарату у сфері взаємодії громадян з державою, а також потребою виявлення особливостей становлення системи адміністративно-правових засобів участі фізичних осіб у публічному управлінні з дати проголошення незалежності України. Метою роботи є проведення комплексного дослідження теоретико-методологічних засад, передумов формування та історичної генези системи засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні в Україні, а також вироблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності цих інструментів у сучасних умовах.

Методи. На основі діалектичного, формально-логічного, історико-правового та порівняльно-правового методів здійснено авторську періодизацію генези зазначених засобів за період незалежності України (1991–2024 рр.). У значенні основного критерію проведення такої періодизації в статті визначено ухвалення якісно нових законодавчих актів, що трансформували статус громадянина у адміністративно-правових відносинах. У статті також визначено основні передумови для формування системи засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні: соціально-політичні, правові, міжнародні та технологічні, надано їм загальну правову характеристику.

Результати. В роботі сформульовано авторське визначення згаданого поняття, виокремлено його основні ознаки, а також обґрунтовано інституційний, функціональний та інструментарно-технологічний аспекти засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні.

Висновки. У висновках за результатами проведеного дослідження запропоновано конкретні рекомендації щодо підвищення ефективності системи засобів участі громадян у публічному управлінні в умовах євроінтеграції та воєнного стану, зокрема щодо запровадження Закону "Про публічні консультації", удосконалення механізму функціонування громадських рад та створення єдиної державної цифрової платформи відповідної участі.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення; участь громадян; публічне управління; е-демократія; громадські ради; бюджет участі; добре врядування; адміністративна процедура.

Вступ

Розбудова України як демократичної, правової держави (Конституція України, 1996) з європейськими стандартами прав людини актуалізувала перед наукою адміністративного права завдання щодо удосконалення механізмів участі громадян у публічному управлінні.

Перехід від "державоцентристської" до "людиноцентристської" парадигми публічного адміністрування вимагає переосмислення не лише теоретичних засад, а й практичних інструментів взаємодії держави з людиною і громадськими об'єднаннями (Кабанов et al., 2022, с. 5–6).

Прийняття Закону України "Про адміністративну процедуру" (Закон України "Про адміністративну процедуру", 2022), який набрав чинності 15 грудня 2023 року, стало важливою подією для гармонізації українського права з *acquis communautaire* та стандартами Ради Європи у сфері "доброго врядування".

Закон, розроблення якого тривало майже двадцять років, встановив єдині прозорі правила взаємодії органів публічної влади з фізичними та юридичними особами під час прийняття індивідуальних адміністративних актів.

Поряд з цим, цифрова трансформація публічного управління, реалізована в екосистемі "Дія", електронних петиціях та онлайн-консультаціях, створила нові механізми для взаємодії суб'єктів владних повноважень з громадянами і бізнесом.

Як зазначили дослідники Brookings Institution, цифрова інфраструктура, яку Україна формувала понад десятиліття, продемонструвала стійкість навіть в умовах повномасштабного збройного конфлікту (Ingram & Vora, 2024).

Незважаючи на значний науковий інтерес до проблематики залучення громадян до механізму публічного управління, у доктрині адміністративного права, питання комплексного теоретико-методологічного осмислення системи засобів адміністративно-правового забезпечення такої участі, їхніх сутнісних ознак та закономірностей генези залишаються недостатньо розробленими у сучасній юридичній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти порушені у цій статті проблематики досліджували О. М. Вжешневська (Вжешневська, 2025, с. 62–70), В. В. Галунько, П. В. Діхтєвський (Галунько et al., 2021), В. К. Колпаков (Колпаков, 1999, с. 283), О. В. Кузьменко (Кузьменко, 2007, с. 119), Є. В. Курінний (Курінний, 2004, с. 83), Н. О. Щур (Щур, 2023, с. 153–154) та інші. Серед зарубіжних учених теоретичне підґрунтя регуляторної взаємодії держави і суспільства розробляв Д. Леві-Фаур (Levi-Faur, 2006).

Особливості механізмів участі громадян у публічному управлінні в Україні і зарубіжних країнах також досліджувала Д. Мусліімова (Мусліімова, 2023). Питання адміністративно-правового забезпечення форм громадського контролю розглядав О. С. Пашинський (Пашинський, 2021). Загальні теоретичні та практичні виклики становлення адміністративної процедури аналізував В. П. Тимошук (Тимошук, 2021, с. 34–37). Інституційні умови ефективного залучення громадян до прийняття рішень у місцевому самоврядуванні досліджено у широкому порівняльному контексті Я. Янті, Г. Пааненон та ін. (Jäntti et al., 2023; Kurkela et al., 2024).

© Савіцька Вікторія, 2026

Водночас, системний аналіз зазначеної проблематики в єдності теоретичного, нормативного та історичного вимірів у вітчизняній правовій доктрині проводився ще недостатньою мірою, що і зумовлює необхідність цього дослідження.

Метою роботи є проведення комплексного дослідження теоретико-методологічних засад, передумов формування та історичної генези системи засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні в Україні, а також вироблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності цих інструментів у сучасних умовах.

Методи

Методологічну основу дослідження складає сукупність загальнонаукових та спеціально-юридичних методів. Діалектичний метод дозволив розглянути розвиток засобів участі громадян у механізмі публічного управління у їхньому взаємозв'язку та постійній зміні під впливом соціально-правових чинників. Формально-логічний метод застосовано для формулювання авторського визначення та виокремлення ознак "адміністративно-правових засобів участі громадян у публічному управлінні". Історико-правовий метод слугував підставою для авторської п'ятиетапної періодизації генези відповідних засобів; порівняльно-правовий метод – для зіставлення українського досвіду із стандартами ЄС та Ради Європи. Системно-структурний підхід застосовано при формуванні авторської концепції тривірневого змісту системи засобів адміністративно-правового забезпечення. Нормативно-правовий метод дозволив провести аналіз чинного законодавства та виявити прогалини у регулюванні форм участі громадян.

Результати

Формування цілісного наукового підходу до розуміння поняття "адміністративно-правове забезпечення участі громадян у публічному управлінні" передбачає системний аналіз доктринальних підходів до його змісту.

У вітчизняній правовій доктрині це поняття тривалий час не мало однозначного тлумачення. Так, зокрема, такі вчені-адміністративісти, як В. В. Галунько, П. В. Діхтієвський, О. В. Кузьменко та С. Г. Стеценко (Галунько et al., 2021, с. 147–153, 260–263) розглядали його переважно через призму окремих категорій суб'єктивних публічних прав громадян.

Вужчий, суто інструментальний підхід до поняття "засоби" адміністративно-правового регулювання запропонував В. К. Колпаков, визначаючи їх як юридичні інструменти, за допомогою яких суб'єкти публічної адміністрації здійснюють управлінський вплив на відповідні об'єкти (Колпаков, 1999, с. 47).

Сучасний розвиток науки адміністративного права та стандарти Ради Європи щодо залучення громадян до прийняття рішень (Committee of Ministers, 2007) вимагають розширення цього підходу та надання йому більшої людиноцентричної спрямованості.

В межах цього дослідження під засобами адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні ми розуміємо систему визначених нормами адміністративного права інструментів, процедур, інституційних механізмів та правових гарантій, за допомогою яких фізичні особи та їх об'єднання здійснюють безпосередній або опосередкований вплив на процеси підготовки, прийняття, виконання та контролю за реалізацією управлінських рішень суб'єктів публічної адміністрації з метою захисту публічних і приватних інтересів. Це визначення ґрунтується на розумінні "забезпечення" як створення надійних умов для реалізації суб'єктивного права громадянина на

участь у державних справах, закріпленого ст. 38 Конституції України (Конституція України, 1996).

На основі наведеного визначення можна виокремити наступні основні ознаки засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні, які відрізняють їх від суміжних адміністративно-правових категорій.

1. Нормативна регламентованість: зазначені засоби базуються на приписах адміністративного законодавства, що визначають процедури, підстави і умови їх застосування, а також правові наслідки ігнорування суб'єктом владних повноважень результатів такої участі (Пашинський, 2021, с. 193).

2. Спрямованість на децентралізацію суб'єктного складу механізму публічного управління. Сутність цієї ознаки виявляється у тому, що відповідні засоби забезпечують активну позицію індивідуальних та колективних суб'єктів приватного права у адміністративних правовідносинах, що принципово відрізняє їх від адміністративного примусу.

3. Процедурний характер. Застосування кожного засобу відбувається в межах визначеної адміністративної процедури, що передбачає встановлені строки, форми та обов'язковий зворотний зв'язок (Тимошук, 2021, с. 34–36).

4. Обґрунтованість і результативність. Реалізація громадянином права на участь у механізмі публічного управління зобов'язує суб'єкта владних повноважень не просто прийняти звернення чи висновок громадської експертизи, а розглянути його по суті та надати мотивовану відповідь.

5. Спрямованість на реалізацію принципів "доброго" урядування – прозорості, підзвітності та інклюзивності адміністративних процедур, визнаних Комітетом Міністрів Ради Європи у Рекомендації CM/Rec(2007)7 (Committee of Ministers, 2007).

Наведені ознаки поняття "адміністративно-правові засоби участі громадян у публічному управлінні" мають принципово важливе значення не лише для науки адміністративного права, але і нормотворчої діяльності. Таку думку можна пояснити тим, що саме сформульовані ознаки вказаного поняття можуть виступати базовим елементом для його нормативного визначення, закріплення принципів і процедур їх реалізації у системному зв'язку із стандартами прав людини, закріпленими у міжнародних актах Ради Європи, органів управління ЄС.

Спираючись на понятійну основу механізму участі громадян у публічному управлінні, на нашу думку, зміст поняття "адміністративно-правове забезпечення участі громадян у публічному управлінні" розкривається через три взаємопов'язані аспекти: інституційний, функціональний та інструментарно-технологічний.

Інституційний аспект охоплює суб'єктний склад правовідносин, що складаються при реалізації громадянами права на участь у публічному управлінні. Ключовими складовими є не лише суб'єкти владних повноважень, а й спеціалізовані суб'єкти участі: громадські ради при органах виконавчої влади, органи самоорганізації населення, ініціативні групи громадян. Так, зокрема, відповідно до Типового положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 996 від 03.11.2010 (Постанова КМУ № 996, 2010), громадська рада виступає як інституціалізований посередник, покликаний сприяти врахуванню громадської думки при формуванні державної політики.

Водночас як свідчать офіційні дані Секретаріату Кабінету Міністрів України існують певні проблеми

функціонування цього інституту в умовах воєнного стану: кількість активних громадських рад при центральних органах виконавчої влади скоротилася з 70 до 64, а серед рад, що продовжили роботу, помітно зросла частка тих, які не провели жодного засідання протягом звітного періоду (Секретаріат КМУ, 2023). Це є підтвердженням позиції дослідників, які вказують, що ефективна система участі потребує не лише правового, а й організаційного та культурного забезпечення (Jäntti et al., 2023).

Функціональний аспект характеризує основні напрями реалізації адміністративно-правових засобів участі громадян у механізмі публічного управління. Виходячи із призначення вказаних правових засобів у сучасному механізмі електронного урядування, на нашу думку, систему функцій можна розподілити на: інформаційно-просвітницьку, що реалізується через механізми доступу до публічної інформації та обов'язкове оприлюднення проектів нормативних актів; консультативно-дорадчу, сутність якої проявляється через публічні обговорення, круглі столи та електронні консультації; контрольно-експертну, яка здійснюється шляхом громадської експертизи діяльності суб'єктів владних повноважень (Постанова КМУ № 976, 2008); партисипативну, яка виконується через бюджети участі та електронні петиції (Яїцька, 2022).

Інструментально-технологічний компонент охоплює конкретні методи та засоби реалізації зазначених функцій. Нині домінують цифрові інструменти: е-петиції, опитування у системі "Дія", електронні кабінети громадян і громадських об'єднань у публічних інформаційно-комунікаційних системах.

Як показує практика сучасного електронного урядування, цифрова форма участі громадян у механізмі публічного управління може розширювати можливості взаємодії між мешканцями та місцевими органами влади, проте вимагає ретельного проектування з урахуванням організаційних передумов (Kurkela et al., 2024). Це дозволяє розглядати систему адміністративно-правових засобів участі громадян у публічному управлінні не як статичний перелік норм, а як динамічний правовий механізм, де кожен рівень залучення – інформування, консультації, діалог, партнерство – створює умови для наступного рівня взаємодії.

Формування сучасної системи адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні є наслідком тривалої еволюції взаємодії громадян, громадських об'єднань і державою і міжнародними урядовими організаціями.

Виходячи із системного аналізу розвитку адміністративного законодавства у незалежній Україні, а також враховуючи специфіку становлення основних інститутів громадянського суспільства, на нашу думку, можна виокремити п'ять основних етапів формування системи засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні.

Соціально-політичні передумови. Вихід України зі стану тоталітарної системи у 1991 році поставив на порядок денний заміну командно-адміністративних методів управління демократичними інструментами. Революційні події 2004 та 2013–2014 років сформували стійкий запит на прозорість і підзвітність влади, розвиток волонтерського руху і громадянського суспільства породив потребу в інституціоналізації їхньої участі в державних справах.

Правові передумови. Прийняття Конституції України 1996 року, яка у ст. 38 гарантувала право громадян на участь в управлінні державними справами, а у ст. 40 – право на звернення (Конституція України, 1996), заклало конституційний фундамент усієї системи адміністративно-

правових засобів залучення громадян до процедур публічного управління.

Міжнародні передумови. Прагнення до євроінтеграції стало найпотужнішим зовнішнім чинником реформування механізму публічного управління, включаючи інтегровані до нього інститути громадянського суспільства. Орієнтація на принципи "доброго врядування" (Committee of Ministers, 2007) зумовила запровадження механізмів громадських консультацій та відкритого доступу до публічної інформації.

У цьому процесі значну роль відіграли Програма Ради Європи "Зміцнення демократичної стійкості через громадянську участь" (Council of Europe, 2023) та підтримка ЄС у рамках реформи публічного адміністрування (European External Action Service, 2026).

Технологічні передумови. Розвиток мобільного інтернету та смартфонів відкрив технічні можливості для широкої участі громадян в механізмі публічного управління. Запуск платформи "Дія" суттєво знизив технологічний підхід до залучення у механізм електронного урядування.

На підставі здійсненого аналізу процес становлення системи адміністративно-правових засобів участі громадян у публічному управлінні в незалежній Україні можна об'єднати у п'ять основних етапів. Критеріями такої авторської періодизації є: домінуючий вектор адміністративно-правової реформи; поява якісно нових інструментів взаємодії; зміна статусу громадянина у адміністративних правовідносинах; відповідність стандартам Ради Європи та ЄС.

Перший етап – конституційне самовизначення та закріплення базових прав людини у публічно-правових відносинах (1991–1996 рр.). Україна успадкувала радянську модель формальної участі громадян. Конституція 1996 року (Конституція України, 1996) у ст. 5 проголосила народ єдиним джерелом влади, а у ст. 38 гарантувала право на участь в управлінні державними справами. Закон "Про звернення громадян" 1996 року (Закон України "Про звернення громадян", 1996) став першим нормативним засобом адміністративно-правового забезпечення, хоча й залишався в межах традиційної форми взаємодії громадян із суб'єктами владних повноважень. Громадянин на цьому етапі розглядався переважно як заявник або скаржник.

Другий етап – формування базової інституційної демократії (1997–2004 рр.). Закон "Про місцеве самоврядування в Україні" 1997 року (Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні", 1997) легалізував місцеві ініціативи, громадські слухання та загальні збори громадян. Закон "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" 2003 року (Закон України "Про засади державної регуляторної політики", 2003) запровадив обов'язковість публічного обговорення проектів регуляторних актів та вперше встановив правові наслідки за порушення процедури участі.

Третій етап – інституціоналізація діалогу та відкритість влади (2005–2013 рр.). Постанова Кабінету Міністрів України № 996 від 2010 року (Постанова КМУ № 996, 2010) детально визначила порядок формування та повноваження громадських рад. При цьому Закон України "Про громадські об'єднання" 2012 року (Закон України "Про громадські об'єднання", 2012) істотно лібералізував умови діяльності неурядових організацій. Закон "Про доступ до публічної інформації" 2011 року (Закон України "Про доступ до публічної інформації", 2011) радикально змінив інформаційний баланс у відносинах "держава – громадянин".

Четвертий етап – цифрова трансформація та електронна демократія (2014–2021 рр.). Зміни до Закону "Про

звернення громадян" 2015 року запровадили інститут електронних петицій. Реформа децентралізації дала потужний імпульс розвитку бюджетів участі (Закон України "Про внесення змін...щодо електронного звернення та електронної петиції", 2015). Правовим підґрунтям переходу від четвертого до п'ятого етапу стали два взаємопов'язані законодавчі кроки: ухвалення Закону "Про адміністративну процедуру" у 2022 році (Закон України "Про адміністративну процедуру", 2022) та його набуття чинності у грудні 2023 р., а також створення Міністерства цифрової трансформації у 2019 році (Постанова КМУ № 856, 2019) – інститутів, що системно трансформували модель взаємодії держави з громадянином.

П'ятий етап – стійкість в умовах війни та систематизація адміністративно-процедурних вимог (з 2022 р. по теперішній час). Повномасштабне вторгнення росії у лютому 2022 року стало системним випробуванням для всіх демократичних інститутів. Цифрові інструменти участі громадян у механізмі публічного управління продемонстрували свою ефективність, дозволяючи залучати мільйони внутрішньо переміщених осіб до суспільного та політичного життя нових громад (Ingram & Vora, 2024).

Якісна правова межа цього етапу – набуття чинності Законом "Про адміністративну процедуру" 15 грудня 2023 року (Закон України "Про адміністративну процедуру", 2022), який гармонізував українське право з *acquis communautaire* та закріпив загальні стандарти участі особи у прийнятті індивідуальних адміністративних актів. Закон отримав схвальну оцінку міжнародних експертів як важливий крок наближення до стандартів ЄС (European External Action Service, 2026).

Аналіз генези та сучасного стану системи виявив ключову суперечність: відмінність між технічними можливостями цифрової участі та реальними правовими наслідками такої участі. Рішення громадських рад та відповіді на петиції здебільшого мають рекомендаційний характер. Ефективна система участі має передбачати матеріально-правові наслідки ігнорування думки громадянської – зокрема, обов'язок письмового обґрунтування відмови у врахуванні пропозиції. Такий підхід органічно вписується у логіку ст. 72 Закону "Про адміністративну процедуру" (Закон України "Про адміністративну процедуру", 2022), що закріплює вимоги щодо мотивування адміністративного акта.

Особливою проблемою в умовах воєнного стану є баланс між вимогами безпеки та принципами прозорості. Обмеження доступу до окремих реєстрів та публічної інформації виправдане оборонними потребами, однак звужує можливості громадського контролю. Програма Ради Європи "Зміцнення демократичної стійкості" (Council of Europe, 2023) визначає цей аспект як один із ключових для підтримки України у повоєнній відбудові.

Дискусія і висновки

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки.

По-перше, система засобів адміністративно-правового забезпечення участі громадян у публічному управлінні в Україні є самостійним правовим явищем, змістову основу якого складають три взаємопов'язані компоненти: інституційний, функціональний та інструментально-технологічний. На нашу думку, запропонований трирівневий підхід відображає систему не як механічну сукупність правових норм, а як правовий механізм взаємодії публічної влади та громадянського суспільства.

По-друге, в основу авторської п'ятиетапної періодизації покладено правовий критерій: межа між кожним з виокремлених етапів визначається не лише зовнішніми соціально-політичними подіями, а ухваленням якісно

нових нормативних актів, що трансформували статус громадянина у адміністративно-правових відносинах – від пасивного заявника (1991 р.) до суб'єкта, наділеного процедурними правами при прийнятті індивідуальних адміністративних рішень (з 2023 р.).

По-третє, цифрова трансформація публічного управління, підкріплена відповідним нормативним регулюванням, стала ключовим чинником системних змін. Однак практика свідчить, що саме по собі запровадження цифрових інструментів не гарантує ефективної участі громадян у здійсненні публічного управління без відповідних організаційних умов, що підтверджується і порівняльно-правовими дослідженнями (Jäntti et al., 2023; Kurkela et al., 2024).

Перспективи подальших досліджень пов'язані з порівняльно-правовим аналізом моделей юридичних наслідків результатів громадської участі у країнах ЄС; дослідженням особливостей функціонування системи в умовах воєнного стану; розробленням доктринальної концепції Закону "Про публічні консультації" в Україні.

Для підвищення ефективності системи та її наближення до стандартів ЄС пропонується: 1) забезпечити повну імплементацію Закону "Про адміністративну процедуру" (Закон України "Про адміністративну процедуру", 2022) у найбільш соціально чутливих сферах (соціальний захист, екологія, містобудування); 2) прийняти Закон "Про публічні консультації", що уніфікує правила залучення громадськості та встановить обов'язковість мотивування відхилення пропозицій; 3) удосконалити механізм формування громадських рад шляхом запровадження більш прозорих конкурентних процедур добору; 4) створити єдину цифрову платформу для всіх інструментів участі, інтегровану з екосистемою "Дія"; 5) розвивати систему громадянської освіти та фахової підготовки державних службовців у сфері принципів "доброго" врядування.

Джерела фінансування. Автор заявляє про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Список використаних джерел

- Вжешевська, О. М. (2025). Адміністративно-правові засади забезпечення цифровізації в діяльності органів публічної адміністрації в Україні [Дис. д-ра філософії: 081 "Право"]. Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова. <https://uacademic.info/ua/document/0825U001884>
- Галуцько, В. В., Діхтієвський, П. В., Кузьменко, О. В. та ін. (2021). Адміністративне право України. Повний курс (4-е вид.). ОЛДІ-ПЛЮС.
- Кабанов, О., Заярний, О., Мироненко, В. (2022). Довідник із громадянських (особистих), політичних та інших прав людини в умовах воєнного стану. <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/%D0%94%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>
- Колпаков, В. К. (1999). Адміністративне право України: Підручник. Юрінком Інтер.
- Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (1996). Відомості Верховної Ради України, 30, ст. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- Кузьменко, О. В. (2007). Процесуальне адміністративне право України: Навч. посіб. Атіка.
- Курінний, Є. В. (2004). Адміністративне право України: становлення та розвиток. Пороги.
- Муслімова, Д. І. (2023). Механізми участі громадян у публічному управлінні: досвід зарубіжних країн. Теорія і практика правознавства, 2(24). <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2023.2.293062>
- Пацинський, О. С. (2021). Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення громадського контролю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право, 68, 190–196. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.31>
- Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади" від 5 листопада 2008 р. № 976. (2008). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF>
- Постанова Кабінету Міністрів України "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" від 3 листопада 2010 р. № 996. (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF>

Постанова Кабінету Міністрів України "Питання Міністерства цифрової трансформації" від 18 вересня 2019 р. № 856. (2019). <https://www.kmu.gov.ua/nps/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919>

Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. (2022). Офіційний вісник України, 54, ст. 3063. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>

Про внесення змін до Закону України "Про звернення громадян" щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 2 липня 2015 р. № 577-VIII. (2015). Відомості Верховної Ради України, 35, ст. 341. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/577-19>

Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI. (2012). Відомості Верховної Ради України, 36, ст. 417. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. (2011). Відомості Верховної Ради України, 32, ст. 314. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. (2003). Відомості Верховної Ради України, 9, ст. 79. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-BP. (1996). Відомості Верховної Ради України, 47, ст. 256. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-BP. (1997). Відомості Верховної Ради України, 24, ст. 170. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

Секретаріат Кабінету Міністрів України. (2023). Результати моніторингу діяльності громадських рад у 2023 році. <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/dostup-do-publichnoyi-informaciyi/rezultati-anketuvannya-organiv-vikonavchoyi-vladi-ta-monitoringu-oficijnih-veb-sajtiv>

Тимошук, В. П. (2021). Загальна адміністративна процедура: теоретичні та практичні виклики становлення в Україні. *Право України*, 10, 28–43.

Щур, Н. О. (2023). Роль громадськості у формуванні публічної соціальної політики для досягнення принципів доброго врядування. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування*, 3(81), 152–156. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.3.25>

Яцька, Д. І. (2022). Бюджет участі як інструмент безпосередньої демократії на місцевому рівні. *Проблеми законності*, 158, 29–46. <https://doi.org/10.21564/2414-990x.158.260474>

Committee of Ministers of the Council of Europe. (2007). Recommendation CM/Rec(2007)7 on good administration. Council of Europe. <https://rm.coe.int/cmrec-2007-7-of-the-cm-to-ms-on-good-administration/16809f007c>

Council of Europe. (2023). Strengthening democratic resilience through civic participation during the war and in the post-war context in Ukraine (2023–2024). <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/council-of-europe-launches-new-project-to-strengthen-democratic-resilience-in-ukraine>

European External Action Service. (2026). Two years of Ukraine's administrative procedure reform: EU-supported step towards EU integration. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/two-years-ukraine%E2%80%99s-administrative-procedure-reform-eu-supported-step-towards-eu-integration_en

Ingram, G., & Vora, P. (2024). Ukraine: Digital resilience in a time of war. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/ukraine-digital-resilience-in-a-time-of-war/>

Jäntti, A., Paananen, H., Kork, A.-A., & Kurkela, K. (2023). Towards interactive governance: Embedding citizen participation in local government. *Administration and Society*, 55(8), 1529–1554. <https://doi.org/10.1177/00953997231177220>

Kurkela, K., Kork, A.-A., Jäntti, A., & Paananen, H. (2024). Citizen participation as an organisational challenge in local government. *International Journal of Public Sector Management*, 37(1), 124–140. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-08-2022-0179>

Levi-Faur, D. (2006). Regulatory capitalism: The dynamics of change beyond telecoms and electricity. *Governance*, 19(3), 497–525. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2006.00327.x>

References

Vzheshnevska, O. M. (2025). Administrative and legal principles of ensuring digitalization in the activities of public administration bodies in Ukraine [Doctoral dissertation: 081 "Law"]. Khmelnytskyi University of Management and Law [in Ukrainian].

Halunko, V. V., Dikhtievskiy, P. V., Kuzmenko, O. V. et al. (2021). Administrative law of Ukraine. Full course (4th ed.). OLDI-PLIUS [in Ukrainian].

Kabanov, O., Zaiarny, O., Myronenko, V. (2022). Handbook on civil (personal), political and other human rights under martial law [in Ukrainian]. <https://www.ppl.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/>

Kolpakov, V. K. (1999). Administrative law of Ukraine: Textbook. Yurinkom Inter [in Ukrainian].

Constitution of Ukraine: adopted at the fifth session of the Verkhovna Rada of Ukraine on June 28, 1996. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 30, Art. 141. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

Kuzmenko, O. V. (2007). Procedural administrative law of Ukraine: Textbook. Atika [in Ukrainian].

Kurinnyi, Ye. V. (2004). Administrative law of Ukraine: formation and development. Porohy [in Ukrainian].

Muslimova, D. I. (2023). Mechanisms of citizen participation in public administration: experience of foreign countries. *Teoriia i praktyka pravoznavstva*, 2(24). <https://doi.org/10.21564/2225-6555.2023.2.293062> [in Ukrainian].

Pashchynskyi, O. S. (2021). The concept and content of administrative and legal support of public control. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Pravo*, 68, 190–196. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.68.31> [in Ukrainian].

Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the procedure for facilitating public expert reviews No. 976 of November 5, 2008. (2008). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976-2008-%D0%BF> [in Ukrainian].

Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on ensuring public participation in state policy formation No. 996 of November 3, 2010. (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF> [in Ukrainian].

Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the Ministry of Digital Transformation No. 856 of September 18, 2019. (2019). <https://www.kmu.gov.ua/nps/pitannya-ministerstva-cifrovoyi-t180919> [in Ukrainian].

On Administrative Procedure: Law of Ukraine of February 17, 2022 No. 2073-IX. (2022). Ofitsiyni visnyk Ukrainy, 54, Art. 3063. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20> [in Ukrainian].

On Amendments to the Law of Ukraine 'On Citizens' Appeals' Regarding Electronic Appeals and Electronic Petitions: Law of Ukraine of July 2, 2015 No. 577-VIII. (2015). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 35, Art. 341 [in Ukrainian].

On Public Associations: Law of Ukraine of March 22, 2012 No. 4572-VI. (2012). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 36, Art. 417 [in Ukrainian].

On Access to Public Information: Law of Ukraine of January 13, 2011 No. 2939-VI. (2011). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 32, Art. 314 [in Ukrainian].

On the Principles of State Regulatory Policy in the Field of Economic Activities: Law of Ukraine of September 11, 2003 No. 1160-IV. (2003). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 9, Art. 79 [in Ukrainian].

On Citizens' Appeals: Law of Ukraine of October 2, 1996 No. 393/96-VI. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 47, Art. 256 [in Ukrainian].

On Local Self-Governance in Ukraine: Law of Ukraine of May 21, 1997 No. 280/97-VI. (1997). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 24, Art. 170 [in Ukrainian].

Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine. (2023). Results of monitoring of public councils' activities in 2023 [in Ukrainian]. <https://www.kmu.gov.ua/>

Tymoshchuk, V. P. (2021). General administrative procedure: Theoretical and practical challenges of formation in Ukraine. *Pravo Ukrainy*, 10, 28–43 [in Ukrainian].

Shchur, N. O. (2023). The role of civil society in shaping public social policy to achieve good governance principles. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Publichne upravlinnia i administruvannia*, 3(81), 152–156. <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2023.3.25> [in Ukrainian].

Yaitska, D. I. (2022). Participatory budget as a tool of direct democracy at the local level. *Problemy zakonnosti*, 158, 29–46. <https://doi.org/10.21564/2414-990x.158.260474> [in Ukrainian].

Committee of Ministers of the Council of Europe. (2007). Recommendation CM/Rec(2007)7 on good administration. Council of Europe. <https://rm.coe.int/cmrec-2007-7-of-the-cm-to-ms-on-good-administration/16809f007c>

Council of Europe. (2023). Strengthening democratic resilience through civic participation during the war and in the post-war context in Ukraine (2023–2024). <https://www.coe.int/en/web/kyiv/-/council-of-europe-launches-new-project-to-strengthen-democratic-resilience-in-ukraine>

European External Action Service. (2026). Two years of Ukraine's administrative procedure reform: EU-supported step towards EU integration. https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/two-years-ukraine%E2%80%99s-administrative-procedure-reform-eu-supported-step-towards-eu-integration_en

Ingram, G., & Vora, P. (2024). Ukraine: Digital resilience in a time of war. Brookings Institution. <https://www.brookings.edu/articles/ukraine-digital-resilience-in-a-time-of-war/>

Jäntti, A., Paananen, H., Kork, A.-A., & Kurkela, K. (2023). Towards interactive governance: Embedding citizen participation in local government. *Administration and Society*, 55(8), 1529–1554. <https://doi.org/10.1177/00953997231177220>

Kurkela, K., Kork, A.-A., Jäntti, A., & Paananen, H. (2024). Citizen participation as an organisational challenge in local government. *International Journal of Public Sector Management*, 37(1), 124–140. <https://doi.org/10.1108/IJPSM-08-2022-0179>

Levi-Faur, D. (2006). Regulatory capitalism: The dynamics of change beyond telecoms and electricity. *Governance*, 19(3), 497–525. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0491.2006.00327.x>

Отримано редакцією журналу / Received: 30.04.26

Прорецензовано / Revised: 20.05.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.06.26

Опубліковано / Published: 20.07.26

Victoria SAVITSKA, PhD (Law), Assist.
ORCID ID: 0000-0002-1403-125X
e-mail: v.v.savitska@knu.ua
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE GENESIS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISMS FOR ENSURING CITIZENS' PARTICIPATION IN PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Background. *The article is devoted to a comprehensive study of the theoretical and methodological foundations, prerequisites for their formation, and historical genesis of administrative and legal mechanisms that ensure citizens' participation in public administration in Ukraine. The study aims to clarify the concept and essential features of such mechanisms, determine their structure, and identify the main stages of their development in the context of democratic transformation, European integration, and martial law.*

Methods. *The research employs dialectical, formal-logical, historical-legal, and comparative-legal methods. These methods are used to analyse the evolution of administrative and legal mechanisms for citizens' participation in public administration, legislative changes in this area, and their institutional, functional, and instrumental dimensions.*

Results. *The study formulates an original definition of administrative and legal mechanisms ensuring citizens' participation in public administration and identifies five essential features of such mechanisms. A three-level conceptual framework, including institutional, functional, and instrumental-technological aspects, is proposed. The author also develops a five-stage periodization of the genesis of these mechanisms during 1991–2024. The legal criterion for distinguishing each stage is the adoption of qualitatively new legislation that transformed the status of citizens in administrative legal relations from passive petitioners into subjects endowed with procedural rights in individual administrative decision-making.*

Conclusions. *The study substantiates the need to improve citizens' participation in public administration under the conditions of European integration and martial law. In particular, it is proposed to adopt the Law of Ukraine "On Public Consultations", improve the functioning of public councils, and establish a unified digital participation platform. The findings may be used to further develop administrative legislation and participatory governance mechanisms in Ukraine.*

Keywords: *administrative and legal support; citizens' participation; public administration; e-democracy; public councils; participatory budgeting; good governance; administrative procedure.*

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.